

FIGYELMEZŐ

az egyetemes literatura' körében.

Kiadó szerkesztők:

SCHEDER, VÖRÖSMARTY, szerkesztő társ: **BAJZA**.

Pesten.

Februárius 29d. 1837.

S. szám.

Tartalom: Magyar literatura. Mathematicai tudományok. Tatai' tiszta mathesise (N. K.), 59. l. Történettudomány. Szent László király' viselt dolgai, Podhradczkytól (Czuczor), 61. l. Almanachok. Hajnal 1837re, szerk. Garay (D. Scheder F.), 63. l. — A' magyar időszaki sajtó' szemléje januáriusban, 67. l. M. t. társaság, 68. l.

MAGYAR LITERATURA.

Mathematicai tudományok.

- 1) *Tiszta mathesis' kezdete. Tanítványi' számára készíttette Tatai András, kecskeméti ref. prof. Első darab: Számtudomány. 116 l. Második db. Terjedtségtudomány. 106 l. Pesten, 1836. Nyomtatta Landerer, n. 8.*

Előszavában így szól a' szerző: „Azon jegyzeteimet, mellyek szerint tanítványimat, a' tiszta mathesisnek; az alkalmaztatott mathesis' némelly ágainak, t. i. az opticának és astronomiának, végre a' physicának kezdetébe esztendőnként bevezetni szoktam, egymás után kiadni szándékozom; nem hiú dicsőségre vágyásból, mert hiszen ezek, kezdő ifjakon kívül, senki' figyelmére számot nem tartandanak; hanem azon tiszta czélből 's ohajtásból, hogy tanítványimat a' terhes és időt pazérló írástól megmentsem, 's különben is, a' tanítás' tárgyaihoz mérve, kevés óráimon, annyival többet végezhessek.“
'S ismét: „Ha ezen munkácska, kezdő ifjún kívül, valakinek kezébe kerülne .... itéletét felőle azon szempontból tenni kérem, mellyből ez mint .... philosophiai pályára most lépett, több tanulni valók által

is terhelt, 's nagyobb részint a' mathesisben csak dilettansokká leendő ifjak' számára készült kézikönyv, iratott.“

Ezen előszó különböző érzelmeket gerjeszt az olvasóban, mellyek közt nem utolsó az, hogy a' könyvet keresztül olvasni, nem sok kedve mutatkozik. Ki azt keresztül nézi, szem előtt tartván az oktatás és tanulás' czélját közönségesen, különösen pedig a' mathesisi tudományt, annak mostani állását, 's kiterjedett alkalmazását, semmi örvendetést a' munka' megjelentében találni nem fog.

Van azonban a' könyvnek kellemes oldala is, az t. i. hogy nyelvünkön van írva. Kiki örvend velünk, látván, miként találja útját lassan lassan számkivetésből alig szabadult árva nyelvünk a' literatura' külön ágain keresztül a' köz oktatásig, 's reménylünk, csekély lesz maholnap azok' száma, kik főkép a' társasági életre 's fejlődésre hathatósan befolyó tudományok' előadására tán más nyelvet ajánlanának. Ohajtjuk is egyszersmind, hogy a' honi nyelvünkön írt tudományos könyvek szaporodjanak, 's köztök tanítóink választhassák azokat, mellyeket a' nyilvános előadásra legjobbaknak ismertek, mert a' jó könyvek' hiá-

nyát szó nem pótolja. Ha ezen felül a' közoktatásra szánt munkákat azok szerkesztik, kik úgy szólván egyenesen a' tudomány' kútfejéből meríthetnek — hová méltán azon tanítókat érthetjük, kik tárgyaikban tökéletesen jártasak — megnyugvásunk teljes lehet.

Ha honunkban a' tudományok' állását 's terjedtségét tekintjük, csaknem minden más nemzeteli hasonlítástól tartózkodnunk kell. Oka egyszerű 's mindenikünk előtt világos. A' honi nyelvünkön írt munkák' száma csekély; a' mit holt nyelven tanulunk, nem hat az életbe. Egyedül ha belátásunk meggyőződéssé válik, fogja törekvésünket siker koszorúzni.

Mindennemü könyveink kétségen kívül szaporodni fognak; a' nemzetiség' szelleme sajátókat is megindítja; de nem számuk által adhatnak elégtételt. A' tudományok, mint nem egy vagy más nemzet', de az emberiség' tulajdoni, honiség' kérdésén túl vannak; 's ha egy vagy más század hatalmas mozdítójakat szüli, ennek hona a' világ, valamint teremtményei a' világe. Eredetiek a' tudományokban nem lehetünk, mert óriási előmentőket 's magas állásokat csak elérhetni is, fáradhatlan 's szünetlen munka szükséges; 's ha a' haladóval haladni akarunk; azt elérni mulhatatlan kell is. A' tudományok' raktára annyira telve van, hogy belőle mi boldogok széltiben meríthetünk, de nem kis józan ész, bölcsesség, 's tán egy kis szerencse is kell, hogy a' halmozott kincsek közül haszonnal tudjunk választani.

Mit itt a' tudományokról közönségesen említek, szorosán alkalmazható különösen a' mathesisra, melly épen századunkban éré el legfőbb, legfényesb polczát. Noha szörnyü tömegéhez majd minden nemzet adózott, 's nehéz lenne a' polgárisodást vezető 3 nemzet közt egyiknek vagy másíknak részrehajlás nélkül adni az elsőseget; kénytelenek vagyunk elismerni, hogy a' mathesis, mostani magas állását 's meglepő kifejlését a' francziáknak köszöni; legyen oka bár a' nemzet' szelleme, vagy a' környülmények' szövődése. Különös fénynyel ragyognak Lagrange' és Laplace' munkáik, kik a' geometriának 's mechanícának olly terjedelmet és tökélyt adtak, hogy azokat felülmulhatni eddig elé csak hiú remény. Minden egyéb törekvés ezekben találja határát, 's forog körülök, mint az égi testek, napjaik körül.

Nem lehet czélom itt a' mathesis' íróit sorban előhozni, 's ha azok közt kik az ujjabb időben, nagy tudománnyal, jelesen és szerencsével léptek a' pályára, Cauchi't, Poisson't 's Ponlecoulant'ot nevezem, ezek is visszavezetnek kútfejükre, mint életadójkokra. Így fordítá ezen két halhatlan tudós a' tudományt egy főczélhoz, 's minden író, tanító, 's tanuló csak őket látja, hozzájuk kíván közelíteni. Így készül már a' kezdő egykori értékökre; arra pedig a' számtalan elemi könyvek segítik, mert a' szellem és czél valamenyiben egyenlő.

Nem következik ebből, hogy minden tanuló a' tudomány' legfőbb polczára törekszik, de bizonyosan következik hogy, ha törekszik, azt elérheti. De kérdem, elérheti-e az, ki zavart előadás által, régi 's elavult elvekkel tölti elméjét 's veszi drága idejét? Honunkban csaknem így vagyunk, mert nagy szükségét szenvedünk olly munkákban, mellyek —, 's olly néptanítóknak, kik a' tudomány' szentségébe vezetnének; iskoláinkban pedig a' mathesis' ágai nincsenek eléggé a' polgári életre irányozva. Ha könyvek' hiával vagyunk, 's a' tanulók unalmas leczkeírásra kényszerítetnek, sajnos; de nem elegendő ok arra, hogy bármely könyvet adjunk kezökbe, csak hogy az nyomtatva legyen. És csupán tulajdon tanítványai' számára írni tudományos könyvet kár, mert az oktatás után vágyók' száma nagy, 's ezeket attól megfosztani nem kell. Ha minden tudományos íróink, munkáikat illy nézettel adják ki, annyiféle rendszer és előadási mód támad, a' hány író, 's ha a' tanítók szóbeli előadással egészítik vagy pótolják munkáik' hiányit, könyveik közhasznúak soha sem lehetnek, a' különféle iskolákban tanulók pedig sem egymást nem fogják érteni, sem a' tudományt, sem annak haszonvétét. Legfőbb bizonyítványa ezen észrevétnek, azon kifejezése a' szerzőnek, melly szerint tanítványi, kiknek a' nélkül is sok tanulni valójok van, a' mathesisban csak dilettánsok lesznek; olly kifejezés, melly a' mathesis' méltóságával meg nem fér, 's itt hallatik először. Ki a' mathesis' természetét 's irányát felfogta, 's látja, miként alkalmaztatja tekinteteit, elveit, tanait, vizsgálatait egyenesen mind arra, mit az emberi ész és tehetség magában foglalhat, valóban megfogni nem képes, mit tesz e' szó: dilettáns, a' mathesisban? Azon tudományok-

ban, melyekből mulattató részeket lehet vonni (p. o. a' szép nemre nézve), millyenek a' physica, chemia, botanica, mineralogia 's többek, dillettansok csakugyan lehetnek, de a' mathesisban az képtelenség, 's mint a' szerző említi, hogy általa vezet be tanítványait a' physicába, opticába, geometriába és az astronomiába, a' dillettans nevezet már magában is szükségesképen elesik, vagy tüstént következik hogy, ha tanítványai a' mathesisban dillettansok, egyikből sem kerül sem természettudós, sem természetvizsgáló, sem földmérő, eröművész, opticus, vagy csillagász, 's fenmarad a' kérdés, mi az a' sok tanulni való a' kecskeméti collegiumban? Bár ne kérdezhetné a' kecskeméti tanító, mi a' többiben? mert honunkban, ha egy vagy más tudományos tárgyról van köztünk szó, gyakorta előtaláljuk azon megjegyzést: „azt egykor én is tanultam.“

Minden törekvés, mely nemzetünk' fejlődését, 's honunkban az ismeretek' terjedését czélozza, dicső és szent kötelesség; 's ha egyfelül ezen érzelem mind azon honfiakat szorosán és természetesen egybeköti, kik munkájokat a' főczélra öszvezik, kötelességünk másfelül szigorúan figyelni arra, hogy a' tanuló — a' serdülő ifjuság egyedüli reménye jövődönknek — ne csak a' félszegű vezetéstől megmentessék, de a' lehető legjobb úton vezetessék hivatása eleibe.

Ohajtásinkat 's vágyainkat cselekvés váltandja fel, ha iskolai könyveink — kiváltképen azok, melyek az első és elemi oktatásra használtatnak — úgy lesznek szerkesztve és írva, mint azok a' tudomány' szelleme, állása és kifejllettsége szerint szerkesztve és írva lehetnek.

N. K.

Történettudomány.

3) a) *Szent László királynak, és viselt dolgainak történetje. Oklevelekből, krónikákból, hagyományokból, és legendákból összeszedte, 's kiadta Podhradczky József. Első rész. Budán, 1836. Bagó és Gyurián' bet. 8r. 86 l.*

b) *Szent László király' tetemeinek történetje. Oklevelekből, krónikákból, hagyományokból, és legendákból összeszedte és kiadta Podhradczky József. Második rész. Budán, 1836. Bagó és Gyurián' bet. 8r. 75 l.*

Elmondván kiadó az okot, melyből e' legendát fényre bocsátá, miután a' legendákról és hagyományokról rövideden értekezett, 's

a' szent László' viselt dolgairól különösen írt könyvek' czímeit feljegyzette volna, második, 's jegyzésekkel bővített kiadását nyújtja ugyanazon legendának, melyet Luczenbacher János 1834ben a' Tudománytár' I. kötetében az eredeti írásmódhoz híven ragaszkodva ismértetett meg, 's melytől kiadó eltér mondván: „Az eredeti unalmas írásmódnak nemétől annyira távoztam el, hogy a' feles betűket, a' hol csak a' szóeresztésnek (?) sérelme nélkül tehettem, mindenütt kihagytam.“ Ám épen a' miatt veszt nagyot ezen kiadásbeli legenda eredeti becséből, hogy százada' bélyegéből kivetkezteték, mert midőn kiadó az illyek' olvasását talán meg nem szokott, vagy restelhető olvasókat unalomtól akará megkímélni, más részről a' hozzáértők' mű-élményét vette el, 's így lőn, hogy az általa követett írásmód sem réginek sem újnak nem mondathatik; nem réginek, mert eredeti szí-
nét elveszté, nem újnak, mert a' mai kimondással szinte nem egyezik. Ezen eltérésnek egyedül az lehetne mentségeül, ha azon magánhangzók, melyeket a' régiek egy betűvel ki nem tehetvén különféleképp törekedtek visszaadni, ha mondom, azok híven olvastatnának. De erre nézve is vannak vizsgálónak észrevételei. Tudva lévő dolog, hányféleképp iparkodtak a' régiek a' latin ábéczében nem létező magyar betűket kifejezni. Minden régi magyar kéziratban látszanak a' törekvésnek ilyen vonásai, 's századjaik' bélyegét viselik. Bőven értekezett e' tárgyról Horvát István Schwartzner' Diplomaticájának birálatában, mely fejtegetés után indulva valamint a' Zala, zenth, zakadat, így: Szala, szent, szakadat; scegen, Sceuleus, szegény, Szőlős, Zenuholm, Etelkuzu, Rábakuzu, Szénhalom, Etelköz, Rábaköz, olvasandók: úgy szinte azon útmutatás szerint ezen szavaknak: zylektewl, kylde, syweet, yzeek, zykseeges, eremmel, yewe, yteenek, rywýd, nem sziléktül, kilde, sivét, izék, szikséges, eremmel, jeve, itének, rivid; hanem illy olvasatúak: szüléktől, külde, süvét, üzék, szükséges, örömmel, jöve, ütének, rövid, felelnek meg. — 30. lap ezt: ytenek nem jének, mint kiadó olvassa, hanem ütének. 50. l. ezt: teeb, így adá vissza tebb, nem soká reá pedig a' teebbe szót ekképen: többé, különbözőleg olvasva, stb. Kiadó' olvasása szerint azon korban,

midőn e' legenda iratott, rövid *ō* alig, rövid *ū* pedig épen nem létezett volna nyelvünkben; 's ki higye azt? Bizonyos ugyan, hogy némely, kivált palócz vidékeken maiglan sok élő szavunkban az *ū* és *í*, *ō* és *e* felcseréltetnek, mint: *öcsém* *ecsém*, *üng* *ing*, *bükk* *bikk*, *bő* *bév* stb.; de hogy az imént felhozottakat valahol, hanemha a' tótok, és ujmagyarok, úgy ejtenék, mint itten adva vannak, tudunkra ninesen. Egyébiránt a' szóban lévő legenda, minthogy új történeti adatot nem közöl, egyedül nyelvére 's írásmódjára nézve lehet csak érdekes, 's ennél fogva ki e' régiséget mint olyat használni akarja, az a' Tudománytárban kiadott hív másolat után fog indulni.

Még egynéhány barátságos észrevételt. Apáink arra esküvének Árpádnak, hogy őt készek követni a' harcmezőre, 's a' vele kötött egység nem fejedelemségre, mit kiadó bizonyosnak állít (22. l.), hanem hadvezérségre terjede. Fenn vagyon az első Árpádokkal egykoru 's bíborpalotában született Constantin görög császárnak ezen munkája: *De caerimoniis aulae Bizantinae*, Leich és Reiski kiadása szerint, Lipsén. Ebben meg vannak határozva azon szertartások, mellyek a' külső fejedelmek' és nemzetek' hadvezetői iránt rendeltettek, az azoknak adandó címekkel együtt; ezek között van az is, hogy midőn valami országos ügyben, p. hadi segedelemre, felszólítottak a' görög udvar által a' magyarok, a' felszólítás nem fejedelemhez, hanem az ország' hadnagyhoz „*Ad Archontes Turcorum*“ intéztetett. Azt pedig csak fel nem tehetjük a' külső illendőségre annyira ügyelő görög udvarról, hogy tőszomszédairól azt sem tudta volna, van-e fejedelmök, vagy ha van, annak elmellőztével a' hadnagyokhoz folyamodják. Szent István foglalta el először nem nemzete', hanem a' római szék' akaratjából a' királyi hatalmat. Ő hitben és hatalomban egyesíté népeit, 's a' nemzet nyert tőle arany szabadságot, azaz olyant, melly nagyobb biztosításul arany pecséttel vala megerősítve.

Atyáink az öröklés' rendét kezdetben leányagra épen nem ruházták, mint kiadó véli (11. l.), hanem azt fogadták, hogy Árpád' férfitövédekéből választanak magoknak hadvezért. Az eddig balúl magyarázott névtelen jegyzőnek előadását e' részben a' székely

krónika után nem nehéz megigazítani. Hogy az oklevelekből gyűjtött kifejezések, és szó-lásmódok, mint nem kötelező végzetek, hanem történeti jelenetek, e' tárgyban semmit nem bizonyíthatnak: arra azon heves viták emlékeztethették volna kiadót, mellyek egykor Bentzur, Kollár, Cornides, Gánóczy, Pray, és Lakics közt folytanak. Más a' történetileg feltűnt jelenetek' valósága, és ismét más azoknak akár a' józan ész, akár a' fennálló törvény előtti igazolása.

Abban sem értünk egyet kiadóval, mit 22. l. a) jegyzés alatt állít, hogy Álmos békét jelent, midőn az ugyan ott idézett névtelen jegyző' szavai világosan megfejtik a' név' eredetét és értelmét: *Est nominatus Almus, quia matri eius praegnanti per somnium apparuit divina visio in forma asturis. . . . Quia ergo somnium in lingua hungarica dicitur Almu (Álm, azaz Álom) et illius ortus per somnium fuit prognosticatus, ideo ipse vocatus est Almus. Hol van itt békéről szó? vagy minek ott a' metaphorázás, hol a' szavak' saját értelme a' dolgot végképen eldönti? Álmosnak neveztetett tehát, mert anyjának álomban volt megjelentve leendő születése. Ezen magyarázatot több ázsiai nyelvek is igazolják, így: zsidóul *chalom*, tatárul *ulem*, tsuszovai *vogulul olma*, vekoturi *vogulul olm*, tserdünni *vogulul ulm*, berczovai *vogulul ulma*, osztjákul *alüm*, álmot teszen; kalmuk nyelven pedig *alm'ysz* csodát jelent; és így Álmosnak neveztetett, mert csodálatos álomban volt megjövendőlvé születése.*

25. l. Temesvári Pelbart János' ezen szavaira: *Cumque Hungari gravarentur per regem Petrum Alemannum, coacti introduxerunt heredem legitimos regni, scilicet Andream, Belam, et Leventhe, tali inter se dispositione praehabita: ut unus, quousque viveret regnaret, post cuius mortem, etiamsi successorem haberet, alius regnare deberet; deinde tertius, et sic iater trium fratrum generationes circuiret regimen*“, azt mondja kiadó, hogy a' magyaroknál a' jószágok egyenlően osztattak föl a' gyermekek között, azért nálok, mint a' keltáknál, az első szülötti örökösödés gyűlöletes volt. De ezen állítása a' királyfiakra nem illik, mert kiadó maga is 19. l. említi, hogy az első szülöttek' számára vezérség állítatott fel. Ha továbbá (23. l.), midőn a' királynak négy fia volt, a' legfiatalabbikat az egri püs-

pöknök kellett tartania, az első szülöttnek pedig egész vezérség adatott, ez csak nem volt egyenlő felosztás?

A' nyelvre, vagy inkább helyesírásra nézve, melyet kiadó követ, azon észrevétele van vizsgálónak, hogy az részint a' szönyomozással ellenkezik, részint a' köz szokással, melly a' szavak' írásában változni szokott, nem csak korunkban, hanem hajdan is, nem csak nálunk, hanem más nemzeteknél is. Ilyenek: Beszprém Veszprém, Kapusvár Kaposvár, utánna utána, tündéres tündéres, sűrű sűrű, üllő üllő, királyal királyal, házasság házasság, kegyesség kegyesség, Gerő Gergely, esküvés esküvéssel, indulék induljon helyett, stb. A' sok nagy betűvel élés, a' ts, tz napról napra szokatlanabb, 's visszatetszőbb leszen. A' kor' haladása ellen hiába küzdünk még illy apróságokban is, az vagy magával ragad bennünket, vagy messze maradozván tőle, hova tovább kevesebbed magunkkal nézünk utána.

Második munkácskájában kiadó szent László' tetemeinek történetét adja, előre bocsátván a' nagyváradi régi székes egyház' leírását. A' nélkül, hogy az eddig századokon által 's országszerte hitelben álló adatokat sz. Lászlónak Nagyváradon történt eltemetéséről kétségbe akarnók vonni; igen érdekesnek gondoljuk köz tudomásul említeni, milly véleménynyel van e' dolog iránt egy nem megvetendő hitellű francia történetíró, Ménard, ki Párizsban 1750d. évben kijött negyed réti munkájában azt mondja: hogy sz. László magyar király a' somegyvári apátságban temetett el. Tudott dolog az, ha itt nem említenők is, hogy sz. László Somogyváratt szent Egyed' tiszteletére szent Benedek' szerzeteseinek olyan monostort állított, melly a' franciaországi Flavius-völgyi szent Egyed' monostorától függött. Amaz elsőről azt írja Ménard, hogy a' szerzetesek kiűzetvén belőle (mikor? azt nem említi), okleveles tárakkal együtt Franciaországba költöztenek. Ugyan az mondja, hogy Odilo Flavius-völgyi apát sz. László' halálakor Magyarországra volt, 's innen haza menvén, ott találta II. Orbán pápát, kinek elbeszélte, mikép temeté ő el Somogyváratt sz. László' tetemeit. Hogy pedig Odilo ezen időtájban Magyarországra csakugyan tartózkodott, kitetszik II. Orbán pápának Kálmán királyhoz írt leveléből, mellyben

örvendezését jelenti ennek a' királyi székre felléptén, jelesen azon okból, mivel Odilo apát' értesítéséből tudtára esett, hogy az isteni tudományokban nagy jártassággal birna. Nem ugyan elhatározó, de még is némi hitellel bíró tanuságul hozhatni itt fel, hogy Somogyváratt és vidékén maiglan fenn áll a' szóhagyomány sz. Lászlónak ottan történt eltemetéséről, mert mutogatatik a' jövevényeknek mind a' hajdani monostor' helye, mind azon üreg, hova sz. László tetemei takarítva lettek volna. Minthogy tehát Ménard' állítása sz. László' eltemetése iránt okleveleken és jóval hitesebb tanuságon látszik épülni, mint a' mit a' legenda hoz fel; nem volna-e érdekes ezen nevezetes ellentánúnak okait bővebb vizsgálat alá venni? mellyek ha netalán minden kivétel nélküliek lennének, ezen nevezetes történeti kérdés támadna: Valljon mikor szállítottak által sz. László' tetemei Somogyvárattól Nagyváradra?

Azon észrevételek mellett is, mellyek némmelly pontok ellen tétettek, vizsgáló a' részrehajlás' vádját érdemelné meg, ha a' munkás és régiségkedvelő kiadónak fáradságait nem méltányolná, kivált korunkban, midőn történeti literaturánk akármilly okokból, mellyekbe itt ereszkedni nem lehet, olly csekély haladást mutat. Valóban, ha körülállásaink a' dologba hatóbb vizsgálatoknak nem kedveznek, örömmel kell fogadnunk részletes adatokat is, mellyekből idővel egy Tacitus-szellemű fő, kedvezés vagy tartózkodás nélkül, történeti igazságokon alapulandó pragmaticai egész szerencsés leszen alkothatni, olly művet, mellyről Cicero' szavaival el lehessen mondani, hogy az „idők' tanúja, igazság' világítója, élet' mestere, 's régiség' hirmondója.“

Csuczor.

Almanachok.

2) *Hajnal. Hazai almanach 1837. Szerkeszté Garay. I. év. Pesten, Trattner-Károlyi' sajátja. 12rét. 299 lap.*

Csató Pál nyitja meg a' könyvet, egy novellával: A' fiatal szív. Szerényi ügyvéd, egy, a' test, lélek és szív' minden szépségeivel felruházott, de szegény, fiatal ember, egy nagy ház' gyermekét szereti, szenvedelmesen, reménytelenül. Ő mindennap látja Olympiát, sőt vele van a' tanuló asztal és zongora mellett; de gondosan őrizve szíve' szerencsét-

len titkát. Az igen fiatal, gyermekded szívű leány is szereti, a' nélkül, hogy maga is tudná; szülei férjet választanak neki, ő ebben megnyugszik; de a' szerelem megkivánja jogait; az idő közelít, a' vőlegény szenvedhetetlen lesz előtte, egész erejével kitör benne a' láng Szerényiért; 's ekkor találkoznak a' két szerető szív' vallomásai. Szerényi' atyai barátja, Romfy, reá tudja bírni a' bárót, hogy a' frigyét megáldja. — Ez a' történet' vázlata. Semmi nagy készülétek, semmi csattanó effectusok, 's még kevesbbé ezeknek vadászása. Élénken foglalja ugyan el figyelmünket a' nagy ügyességgel elbeszélte egyszerű történet; de a' főbb, a' nemesebb érdeket a' characterek' 's indulatok' fejlesztése tartja fenn, mellyben az író ritka erőt bizonyított. 'S mind ez olly való! az olvasó mindent hisz; az nincs költve, az így volt, így kelle neki lenni, nem máskép. Romfy, a' magát barátjaért feláldozó barát, szintolly merész kép, a' milly véghetetlen hájos Olympiáé; 's ezek mesterleg kivive, kétség kívül fénypontjai a' novellának; de az a' feladás sem volt csekély: a' legerősebb barátságot (Romfy) 's legidealisabb szerelmet (Szerényi), poesisát a' két érzelemnek, úgy festeni, hogy amaz férfiaságát vagy hihetőségét, ez valóságát el ne veszesse. Az író köszönetet érdemel, a' miért psychologiai novelláink' igen kis számát olly becses művel nevelte; hogy megmutatta, mint lehet ellenkező elveket (millyenek itt az aristocrata báró 's az egyenlőség és személyes érdem' védője Romfy) minden bántó túlzás és félrecsapás nélkül, mi örökké a' poesis' rovására történik, éles összekocczanásba hozni; 's hogy méreg és tör, rejtélyek és csalódások nélkül, csupa erkölcsi eszközökkel, melly nagy hatást lehet előteremteni. Ha valamit, úgy azt ohajtotta volna recensens, hogy a' báró' utitársa, a' vastag ember, határozottabban rajzoltassék, 's Szerényinek a' báró mellett párviadalra kelése metszőbben elő legyen készítve. Azt ellenben nem szabad elhallgatni miképen e' darab, nyelvbéli előadás' tekintében is egyike legszebbjeinknek. Az a' könnyűség és csín, correctség és nemesség, kifejezésben és stílusban, tanultatni érdemes, a' mennyiben tanulható.

Kevesbbé egyek 's kerekék a' Vajda' elbeszélései: Az athinai sirásó; és: A' csapodár. Itt egy történet helyett inkább egymásra

's egymásból következő történeteket lelünk; bennök a' főbb részek nincsenek a' mellékesek közül eléggé kiemelve, 's így az egésznek az a' harmonia megadva, melly péld. egy jól sikerült képen omlik el a' világ és árnyék', a' kivitt és csak vázolt 's futólag színezett részek' arányos elrendezése által. Végre a' külső alakon helyenként siető kéz' nyomai, sőt incorrectség is észrevehető. Ellenben, a' mi Vajda' Musáját szív és ész előtt mindig kedvessé teszi, az a' nemes érzet és erkölcsi irány, melly sugallásai' mindenikét jeleli. Az athinai sirásóban a' görögök' fővárosába vezet a' költő, vissza a' nemzeti szabadsággért vívott tusák' első korába; feltünteteti az önkény' zsarnoki nyomását, semmirekellő hazáruulók' vásottságát, tiszta fellobozását a' szent honszerelemnek, ön-feláldozásra kész férfi 's asszonykeblek' magas erényei' dicsőségét, lelkes tetteit lelkesítő érzéseknek. A' második beszély egy ledér férfiú' csapongásait festi, a' lelki kínokat, mellyeket lángoló kedvesére, kimeríthetlen türelmü 's végtelen jószágú hitvesére, utóbb önmagára is halmozott, míg öngyilkosság vete véget nyomoru éltének. Az elbeszélést vonzóvá teszik a' keleti szín, a' csodás, melly ügyesen és jelentőleg van az érdekes mesébe szöve; az a' bensőség a' szerencsétlen Tránában; 's a' poetai igazság, melly végül kiszolgáltatik a' hűnösnek. Ez által kiegyengettetik az az erkölcsi disharmonia, mellyet a' vétek' embere a' világ' folyásába hoz — egyes kebel', vagy család' vagy nép' erkölcsi létébe — mindegy, mert a' lélekvilágban az elem 's az egész, egy, és csak számra különbözök. Vajda nem rázkodtat meg soha, nem ragad magával, nem borít el masszájával az érzeteknek; hanem melegít és olvaszt, tanít, 's az örök rend' fennmaradásával biztat, csak őrizzük szívünkben a' szentet; az ő zivatarain által, ha gyengén is, remény' fénye csillámlik; 's költészete nem tépi keblünket, hanem visszaállítja benne azt az őszhangot, melly nélkül tökéletes aestheticai szép nincsen.

Egy novella van még a' könyvben, Frankenburg Adolftól: Baklövés a' tilosban. Egy fiatal ember, rövidlátó (ez fő bélyege, 's ezen fordul meg az egész), szeles, kissé vakmerő 's meggondolatlan, egy asszonyi alakba szeret, kit b. Szentay' gyámleányának tart, és csak, mikor őt Szentaytól kérte volt, sül ki,

hogy rosszul látott, rosszul hitt, hogy az a' báró' hitvese. A' találmány, mint az olvasó látja, újdonság, legalább nem lesz író, ki az elsőbbség' jogát magának követelni fogná. Lássunk egy pár scénát. Rövidlátó hősünk b. Szentay' kertébe vetődvén, bemegy a' kerti ház' virágteremébe, innen egy szobába, hol egy szép asszonyi alakot pamlagon alva lel. A' fiú oda van szépségétől, fogja kezét, 's megcsókolja; mire a' nő felébred, 's legkevesebbé sem ütődve meg azon, hogy kerti nyugvójában egy idegentől kézzel tapogatható jeleit veszi a' férfiúi bátorságnak, szeméit dörögli 's ezt susogja: Valóban, igen sokáig aludtam. Melly naivság! 'S ezzel egy nyájas kettősbeszéd kezdődik. „Szabad kegyednek nevé tudni?“ ezzel leülteti. „Én ez 's ez vagyok, utas voltam az igaz szépség' czéljához — most hosszú utamat elvégeztem.“ A' lyány pirul. „Tehát kegyed itt fog honolni?“ „Igen is“; e' szavaknál hősünk már közelebb ül, az asszonyi rényről beszél, sőt egy perc múlva szerelmét is megvallja, 's a' szépnek kezét majd majd szívéhez vezetné, ha ez méltóságos, de szelid és szent tekintetével vissza nem rettent; azonban legott folytatja: „Nem csalogom kegyedben, ha mint finom nevelésű (minek éppen most fényes jeleit adta), úgy igen jó embernek is nézem. ... A' környékben sok jó és szép leányok —“. „Bolygó csillagok ilyen nap körül.“ — „És ha továbbá is fentartani kívánja a' kegyed felől kapott jó véleményemet, szokják el a' fővárosból hozott hízelgésektől ... én kegyedet sokkal nagyobbra becsülöm már, mint sem tudni akarnám, hogy olly sok oldalú kimivelt ember azokkal élvén, velök érdemét nevelni láttatja (?). Azonban meg fog engedni őszinteségemért, nem de? és nem lenni bal véleménynyel a' leczkézőné iránt, ki első óráját már olly szigorúan kezdi.“ „Illy ajakok halálos ítéletemet —“. „Ismét a' nagyvilági hang. Mikor foghatom tanítványomat elszoktatni attól?“ Azonban mindig jobban beestvedvén, 's az illendőség távozni kizárva a' hőst, ismételve csókot nyom a' hölgy' kezére, ki azt el nem húzta, 's monda: „Mi szomszédok vagyunk, és mint azok szíves barátságot is tartunk; látogasson meg gyakran, stb.“ — Ezen scénával vetélkedik eredetiségére nézve egy más, hol névtelen hősünk a' kertben egy kőszobor előtt, mellyet a' fentebbi szépnek

nézett, 's kiről azt hívé, hogy várakozik reá (tökéletes joggal), letérdel, 's szerelmi vallást teszen. A' hölgy ott kapja, 's szép és teljes karját oda engedi a' családoknak, hogy a' kerten keresztül a' lakházhoz kísérje. — Több illyeket is fel lehetne hozni; azonban, ex ungue leonem. Az olvasó e' kevésből is meg fog, minden commentarius nélkül, győződni, mennyi valóság 's milly természetes menetele az érzéseknek jeleli e' művet. Nem kevesebb dicséretet érdemel az előadás; a' szerző gazdag, eredeti és örökké változatos képekben, mellyeknek kivált e' levienséget kell kiemelnünk; illyek: szívében az élet' valamennyi szerencse-alakjai cotillont tánczolnak; egy elszánt solo-pas-val lábaihoz térdeltem; agyamban száz pár tervek jártak contretánczot; szemét zsebjébe rakja ám, hogy szíve keringőst ne járjon; a' betűk karöltve keringőst jártak; stb. Nem víg, valódi farsangi élet-e ez? 'S illy vígan, és saját bajain nevetközve mondja el a' szegény fiú mind végig (mert meg kell jegyezni, hogy a' hős maga szól az egészben) szomorúan végződött történetét; noha búva új volt még akkor is, mikor autobiographiája' ezen töredékét megírta: „A' nyugodt, szerencsés valóság nem adhatja már nekem azon kimondhatatlan édes kéjt, mellyet bírtam ... életem virága' kecsét elveszté.“ Ha valaki meg találja utközni abban, hogy a' szomorút játszián beszél el, emlékezzék vissza a' humor' természetére; hogy az a' komoly elemeknek bizonyos vidámsággal felolvadása; hogy egészen a' humorista' lelki állapotjában alapszik: ázott szemmel mosolygani az embernek' helyzete 's a' sors' hatalma felett; azt pedig csak nem tagadhatni, hogy a' mi jó emberünket a' sors, azzal hogy rövidlátóvá tette, bajos helyzetekbe taszítá! A' tárgy tehát tökéletesen alkalmas volt a' humoristicai előadásra; mi a' szerint, mint láttuk, nem kis mértékben sikerült; mert, hogy még egy helyet hozzunk fel, nem az emberi helyzetek' mély megfontolásából eredtek-e e' jelentéssel teli sorok: Álma (a' hölgy' neve) ült a' tintatartó előtt, és rózsáit bele mártva, a' komolynak lenni akaró titoknoknak bajuszt fent szája körül! Nem utolsó helyt érdemel dicséretet az a' morális érzet is, mellyet a' szerző méltán tisztel: „Fanni' lába az enyémen, keze szívémen, szám száján volt ... (képzeljük magunk-

nak ezen ingerteli egymásba fonódást, 's mégis) becsületesre mondom, a' csóknál tovább nem gondoltam." Már ez, illy környülmények között, ugyan nemesen, ugyan gyöngéden volt cselekedve. — Csak egy gyanu támadt rec.-ben az egészre nézve: vajjon nem fordítvány-e a' jeles mű; nem annyira a' külföldi szín- 's gondolat-társasulás miatt, mint azért, mert sok helyt nagyon a' némethez tapadt az író, péld.: a' kezét szívünkre! mestere elfojtott keserveinek (a' magyaroknak itt is valamivel aristoerataibb kifejezése van, ő ura szokott lenni keserveinek is); jó arcot a' rossz játékhoz mutatni, stb; még gyakrabban küzdeni látszott az eredetinek formájával, értelmével, 's azt nem egészen felfogni; ilyenek legalább ezen 's az illy helyek, mint péld.: a' nagy urakat ezen szemtelen elkenyesztő pokolraj; mindig kész hangommal; sok nyomerült példányok tartóztattak vissza azon lépéstől (házasodás), mellyel most olly közel jutottam boldogságom' rokonsulásához"; a' bírálat alatt levőné; két félig meghatározott lépéssel; jó reggelt! kiálta rám egy baritonmal (nem kettővel; melly határozottság!); dolgaimat előzőm meg, ha olly korán kell alkalmatlannak lennem"; lehetett-e volna reménye; ha szíve márványanyagát elvesztette; Alma mindig újabb oldalát nyeré meg multságunknak; szent kéjjel földiesült perczek; egy negyed mostani érzésemet sem fejezhetem ki; messze vannak hozzám; annyi ezer ember ex officio vigad, és azt mutatja, mit nem érez (dehogy mutatja, mit nem érez, sőt titkolja); stb. eff. Azonban, ubi tanta nitent . . . .

A' szerkesztő egy színjátékot ad három felvonásban és versben: Ország Hona. Perényit kínozza a' féltés; minden szó, lépés, tekintet vádolni látszanak előtte hü és rényes hitvesét. Gyanúja valósággá válik, midőn Hona' asztalán Semseytől egy szerelmes levelet lel; annak íróját pedig felfedezi, miképen Hona' ablakához közel szerelmes dalt énekel gitárral mellett (A. C. 1569); puskáragad lelőni vágytársát; de az elpattanó fegyver magát sérti agyban. A' dühös férj be akarja nejét falaztatni; azonban orvosa Vit, ki, minthogy szerelme Hona által megvettetett, ellene forralt boszúból Perényi' gyanúját még nevelgette, most, félvén, nehogy így örökre elveszse Honát, mérget javasol; 's bizonyos-

nak tartván Perényi' halálát, csak álomitalt ad a' szerencsétlen nőnek. Ekkor világosodik fel, hogy a' bajt szülte levél Perényi' hugának szólt, hogy ezt illette az éji dal is; Vit szökik, Perényi ismét élni ohajt, 's javulást ígér a' hü feleségnek. — Látszik innen, hogy a' szerző nyomában volt egy nem új ugyan, sőt igen elhasznált, de alkalmas cselszövénynek, mellynek segedelmével őt felvonást be lehet vala töltetni; minden esetre pedig, hogy a' darab érdekeljen, a' feladás, rec.' ítélete szerint nem az vala, situatiói, hanem inkább indulatfestő drámát adni. Mint ez előttünk áll, igen keveset mondhatni akár mellette, akár ellene; a' szerző, úgy látszik, elhamarkodta azt; mert sem a' Vit' fondorlatának nem hagyta annyi időt, mennyi erre kellett volna, sem a' szenvedélyek' küzdelmeinek elegendő mezőt. A' darab vázolat inkább, mint egyéb. 'S még itt is, kérdezhető: motiválják-e Semseynek kilesett beszédei Perényi' féltési dühét? eléggé van-e Hona' folyton lángoló szerelme motiválva e' szavakkal: Szerelme térszi azt, Haraghatom reá azért? 223. l. — Hasonlólag kevés gond fordítatott a' dictióra, nyelvre, versre. Ismét az a': fűleidbe, dűhe, felőcsul, tudom, műtatom, mint Arboczban; az összetett szavak' elvágása a' vers' végén, az ikes igék' hibás hajlítása, 's egyéb grammaticai botlások: mulat szerelme, mulattat h., elejbéd elődbe h., mert nem mondjuk kertébed, hanem kerteébe; mindütt; természetűket, .. őket h.; nyugni, panasza (eddig főnévnek nem szokott részesülője lenni) meggunyel stb.; 's mi az: Semseyt halomra löni? asztalon rigó függ kalitkában stb. eff. A' szerzőnél nem ritkák a' reminiscenciák; de ki szabadulhat azoktól mindig 's mindenütt; azonban illy utánzatok, midőn nem igen egyebek, mint kissé travestált fordítások, csak ugyan nem maradhatnak észrevétel nélkül:

Perényi: Igy tesz belőlünk sanda aggalom
Hívány pulyákat! ráhazudja a'
Tökéletének bátor homlokára
A' Ielkiesmeret' sápadt színt,
'S a' félelem levén báb' asszonyunk
Vagy nem születnek, vagy csonkulva jönnek
Világra szándokink. 234. l.

Hamlet: (Németül írjuk ki a' sorokat, mert elég hü magyar fordításunk nincs):

So macht Gewissen Feige aus uns allen;
Der angebornen Farbe der Entschliessung
Wird des Gedankens Blässe angekränkt;

Und Unternehmungen voll Mark und Nachdruck,
Durch diese Rücksicht aus der Bahn gelenkt
Verlieren so der Handlung Nahmen.

Egyébiránt ugyan e' sorokat Árboczban hal-
lottuk először, midőn az a' pesti színen, más
alakban és czímmel megfordult; 's onnan vándor-
lottak által a' jelen darabba, noha Árbocz'
ajkaira valamivel jobban illettek az örökké
reflectáló Hamlet' szavai, mint a' heves Pe-
rényiére, kit tökéletesen kiejtenek szerepéből.

A' lyrai darabok közt a' szerkesztőé az
elsőség, találmány, alkotás, 's érzés' mélyse-
gére nézve, név szerint a' Sírvirágoké, 's kü-
lönösen az első és ötödiké; ragyogó kép-
jéköt tüntet elő a' „Lyánykám' szája“; 's ked-
ves szeszélyt a' „Költő királysága.“ Említést
érdemelnek a' „Dalnok és király“, Tivadartól,
melly, ha ideában nem is, de formában, 's
nálunk kivált, új; 's Tóth Lőrincz' vándor-
dordalai közül a' 3. 4. 5. 8. 9dik, a' lyrai for-
ma' jelességénél fogva. Kunoss ismét né-
hány csinos dalt ad, mellyek közt: „Egem“,
„Vágy“, „Igen v. nem“, kitünőbbek simaság
és correctség' tekintetéből; de nem titkolhat-
juk el ohajtásunkat, vajha ezen író több ob-
iectivításra törekednék. Felette gazdag képze-
let-erő kívántatik arra, hogy valaki saját sub-
iectivitásának kifejezését, ha az illy kis kör-
ben forog, örökké újjá, vagy kecsessé 's él-
delhetővé tehesse.

Elrendelésre, úgy külsejére nézve is a'
Hajnal, szintugy mint az Emlény, tökéletesen
Bajza' Auroráját követi. T. i. itt is nyomtatott
(nem metszett) czím; tartalom az irók' sora
szerint; oszlopczímek; ékes 12edrét, az ed-
dig szokott nem szép, széles 16odrét helyett;
selyemkötés (mellyet ez évben az Aurora tar-
tósabb angol kötéssel váltott fel); hátczím;
tok helyett boríték, 's czímképül egy ne-
vezetes író' arcza. Hogy a' kiadó a' szé-
pet szívesen utánazza, szintugy dicséretes,
mint a' gyönyörű papiros, a' Haase' szép be-
tűi 's a' fekete nyomtatás, melly bár olly tisz-
ta volna, millyen fekete. Négy rézmetszet
ékesíti a' könyvet, u. m. Berzsenyink' arcza,
Mezler —, 's három scena, a' Baklövéshez,
Országh Ilonához 's a' Csapodárhoz, Schwind
után Hofmann, bécsi metszőtől, ki a' meny-
nyire rec. ismeri dolgozatait, itt maximumát
adta a' maga művészségének. Kevesbbé kie-
légitők a' képek a' momentumok' választása és
compositio' tekintetéből. Schwind sok iz-

lésü és valóban művészi felfogásu tájfestő, 's
általában elég ügyes és gyakorlott rajzoló,
hogy minden egyebet is, a' mennyiben mellé-
kes részei valamelly tájképnek, helyesen el-
rendeljen, 's rajzoljon is. Historiai festésben
azonban kevesbbé szerencsés. Legjobb az itt
adottak közt az első: Baklövés a' tilosban,
minthogy benne a' tájképi elem uralkodó; de
az „egy solo-pas-val“ térdre rohanó szeleburdi
itt egy komoly úr, kinek ajkain nem szere-
lem-, hanem töredelmes bűnvallás ül. Nem
kell említeni, hogy midőn valaki jobbik lábá-
val térdel, jobbik kezét, mellyben kalapját
tartja, nem fogja bal lába' külső színére le-
bocsátani. A' második képen Ilonának nem-
csak szebb arcot, de ez arcznak élénkebb
kifejezést is ohajtanánk. Pérényi' attitűdje-
ért, 's azért, a' mi abban rendes van, ha férfi
karddal, 's vágólag rohan meg asszonyt, a'
rajzoló nem tehet, ő elég ügyesen rendelte
el a' kis grouppot, 's Vit' arcza 's állása igen
bélyegző. Ellenben a' Csapodárban balul ütött
ki minden: vidék, alakok, csoportozat. Milly
formája az a' hegyeknek, 's melly sötéten és
élesen tartva a' hátsó két csúcs azon távol-
sághoz képest, mellyre esniök kell. Milly
kellemetlen hosszú és keskeny alak az ifju
nő, milly feszes a' bűvösné' állása, 's a' redő-
zet mind a' hármon, melly nem festői az első
két rajzéhoz képest. Ezek felett a' barlang-
száj annyira el van rekesztve a' beszélyben
érintett holmival, 's az ifju nő annyira be-
szorúl a' sziklafal, bokor, Mador és a' jósnő
közé, hogy bajos képzelni, mint léphetett elő
a' barlangból 's pedig észrevétlen ül?
Legnagyobb hiba pedig az egész képnek egy-
forma világitása. Az a' Berzsenyi, ki a' czím-
lap mellett áll, szintolly kevesse hasonlít Ber-
zsenyire, mint az, ki versei' kiadása mellett
jött ki, de ez nemesebb, 's így kedves ado-
mány.

D. Schedel F.

A' magyar időségi sajtó' szemléje

Januáriusban.

— Literaturatörténet. — A' m. nyelv' régi
maradványairól, *Horvát Istv.* T. Gy. XI. — A' fran-
czia széplit. tört. a' XVI. század' elejétől a' XIX. sz.
első negyede' végéig. Eichhorn és Wachler után *Kis J.*
Ttár. XI. —

— Nyelvtudomány. — Valami a' cigány szó-
tárból. Haszn. Mul. 5 sz.

— Szépliteratura. — Novellák 's elbesz. — A' vetélkedők, *Gaal*. Rajz. 1, 2, 4 sz. — A' csontkeresztes ház. Rajz. 8, 9 sz. — Szerelem szerelémért. *N. A.* Regélő, 1—5 sz. — Lucza' kútja. *Vértési*. Reg. 5, 6, 7 sz. — A' kézfogó. *Beüthy Zs.* Reg. 8, 9 sz. — Vigjáték: Az első aprilis, 1 felv. *Frankenburg Adolf*. Rajz. 5, 6, 7, 9 sz. —

— Philosophia. — Bevezetés a' természeti jogba. *Csacskó Imre*. Ttár, XI. —

— Nevelés. — A' rendes kifejlődés 's a' célirányos nevelés' alapvonaljai. *Greskovics A.* T. Gy. XI.

— Építés. — Hajózási csatornák. *Novák D.* Honm. 6 sz. — A' fékházakról, *Novák D.* 8 sz. —

— Historia. — Valami az első emberi társaságról. Mózsés után Schiller. Rajz. 4—9 sz. — Székellek' eredete, és a' csik-gyergyói, kászonszékbéli fő tisztviselőknék characterei. Egy régi kéziratból *Szigethi Gyula Mih.* Minerva, IV. — Petrus, Stephani protoregis sororis filius, e stirpe arpadiana virili haud satius. Horvát Istv. ellen *Fejér Gy.* Haz. és K. Tud. 4 sz. — A' mostani europai polg. alkotmányok' alapulása. Középkor, n. Károlytól a' kereszties hadak utánig. Robertson és Römer ut. *Kis J.* Ttár, XI. — *Péczely*' m. historiájából mutatványok. Társalk. 8 sz. — Schwarzenburg Adolf, Győr' visszahódítója. *Staut.* Minerva, IV. —

— Életírás. — Beregszászi Nagy Pál. *Balajthy*. Min. IV. — Csokonai 's emléke. Honm. 9 sz. — Coburg-Koháry hg. Reg. 1 sz. — Frint Jakab püspök. H. Mul. 5, 6, 7. sz. — Moore Tamás, britt költész. Társ. 1, 2 sz. — Cornic Károly, v. a' nemtelen. Társ. 2, 3 sz. — Hofer Anna. Társ. 3 sz. — Sándor császár' végső napjai. Nemz. Társ. 1, 2 sz. — Jackson Andr. Nemz. Társ. 4 sz. Van Buren. Nemz. Társ. 5 sz. — Rodil, Alaix, Narvaez. H. Mul. 2 sz. —

— Genealogia. — Pécs nemzetség' ágazatja. *Gyurikovics Gy.* T. Gy. XI.

— Régiségek. — A' keresztyén régiségeknek rövid leírása, evang. számára. *Szigethi Gyula Mih.* Minerva, IV. — Magyarországi emlékek, Hormayr' zsebkönyvéből. Társ. 8 sz. —

— Ország- 's népismeret. — Valami a' régi Egyiptomról. Rajz. 2—4 sz. — Polycletus' utazásai. 45d. lev. De Theis ut. *Kis J.* Min. IV. — Debreczen' jelen állapotjának rövid rajza. *Cs.* Társ. 7, 8 sz. — Egy utas' sétája Felgyógyról Vulkánig. N. Társ. 1—4 sz. — Pestiképek. *Garay*. N. Társ. 1 sz. — Gazdasági ismertetés Székesfehérvár megyéről. *Pétri K. A.* Vasárnapi újs. 144, 145 sz. — Rándulás Carinthiába Glockner' hegyéig. *Szenczy Imre*. Ttár, XI. — Brüsszeli levél, *Bezeredy Lászlótól*. Társ. 5 sz. — Osage indusok. Reg. 7 sz. — Izland. Rejkiávik. Vas. újs. 146 sz. —

— Közgazdaság. — Tagosztály, statusgazdasági és erkölcsi tekintetben *Gáthy*. Társ. 4, 5, 6 sz. — A' földmívelés' törvényhozásának némely tárgyairól. Hazai 's külf. gazda. 5 sz. —

— Hadi tudományok. — Hadi földképekről és tervrajzokról. Heller ut. *Kiss Károly*. Min. IV.

— Természet- és vegytan. — A' mennykővességről (villanyról) *Amonyi János*. H. Mul. 6, 7 sz. — Egy nevezetes légtűnemény. *Hetyei J.* Társ. 4 sz. — Chemiai taglalatja a' selyemnek. Ismertető, 2, 3, 4 sz. — Érczingerlő (galvanismus) 's villanypróbatételek Crossetól. Ism. 5 sz. — Időjárás ismeretéről, 's különösen a' psychrometerről. H. és k. gazda, 1 sz. —

— Műtan. — Az artézi kutakról, honunkra alkalmazva. Id. *Dercsényi János*. Ttár, XI. — Green' lég-hajózása. Rajz. 4 sz. Honm. 7 sz. —

— Orvostudomány. — A' himlőoltásról és term. himlőről. *Winter Lajos*. Társ. 2 sz. —

— Gazdaság. — Erkölcsi befolyások a' gazdaság' előmozdítására. Vas. újs. 143 sz. — A' gazdaság' meneteléről 's ennek a' status' igazgatására való befolyásáról. Kémlő, 1, 2, 3, 4, 6 sz. — Gyapjamosás, Kém. 5 sz. — Lombardiai selyemtermesztés, Kém. 5—7 sz. — Gondolkodó gazdáinkhoz (a' földmívelés' méltóságáról) *Udvardy J.* Kém. 7, 8 sz. — Vázlata egy ujonnan rendezett mezei gazdaságnak, különösen a' trágyázás' tekintetében. Honi 's külf. gazda, 1, 2 sz. — Holsteini rétöntözés. H. és k. gazda, 3 sz. — Spárgatermesztés, H. és k. gazda, 2, 3, 4 sz. — A' mezei gazdaság' hibáinak némely világosítása. H. 's k. gazda, 4, 5 sz. —

— Művészet. — Az obeliszkokról néhány szó. Honm. 3 sz. —

— Critica. — Garay' Árbocza. *Lukács L.* Rajz. 2 sz. — Bajza' Aurorája 1837re. Rajz. 4 sz. — Garay' Hajnala, Rajz. 7 sz. — Bentham' deontológiája; Cook' Spanyolországi vázlatai; 's A' nevelés' állapotja Salfordban. Ttár, XI. —

— Vegyesek. — Gözhajózás az Océánon. H. Mul. 2, 4 sz. — Palócz menyegző. *Várady János*. H. Mul. 8, 9 sz. — Süvegelés, Társ. 3, 4, 7 sz. —

Magyar tudós társaság.

Azon tiszt. írók, kik eddig részint az academia által kitűzött jutalmakra pályairatokat, részint egyéb kéziratokat küldtek be nyomtatás végett, mellyek nincsenek elfogadva; czennel hivatalosan felszólítanak, hogy azokat a' m. tud. társ. levéltárnokától minél előbb általvenni ne terhelhetnének. *Jövendőre nézve* pedig kéretik minden, ki bármely kéziratot az academiának nyomtatás végett elő kíván terjesztetni, jelelné meg azt bizonyos *jelszóval*, azon végre, hogy, mihelyt a' kézirat' sorsa eldöntetik, a' szerző arról, a' munka' címe' kiírása nélkül, a' jelmondatnál fogva, hírlapi úton tudósíthatassék. A' kisgyűlésből, februárius' 20d. 1837.

D. Schedel Ferencz, titoknok.

Nyomatik Budán, a' magyar kir. egyetem' betűivel.